Betänkande GrUB 3/2024 rd– RP 180/2024 rd

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 41 § i vallagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 41 § i vallagen (RP 180/2024 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- specialsakkunnig Laura Nurminen, justitieministeriet
- minister Lauri Tarasti.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- professor Markku Suksi.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att vallagen ändras så att justitieministeriet ges möjlighet att vid val som förrättas samtidigt bestämma om numreringen av kandidaterna så att kandidater i de olika valen har kandidatnummer som tydligt skiljer sig från varandra.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2025.

I propositionen ingår ett avsnitt om lagförslagets förhållande till grundlagen och lagstiftningsordningen. Regeringen anser att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

(1) Bestämmelser om numreringen av kandidater finns i 41 § 2 mom. i vallagen. I propositionen föreslås det att det till slutet av 41 § 2 mom. fogas en bestämmelse om att justitieministeriet vid val som förrättas samtidigt kan bestämma att numreringen av kandidaterna i det andra valet börjar med ett nummer som slutar med siffran 2 på så sätt att kandidaterna i valen inte har samma

nummer. Vid val som förrättas samtidigt börjar kandidatnumreringen i det ena valet således med nummer 2 och i det andra valet exempelvis med nummer 102, 502, 1002 eller 2002.

(2) Syftet med förslaget är att stödja förverkligandet av rösträtten och rätten till inflytande enligt 14 § i grundlagen genom att minska risken för förväxling och förtydliga kandidatuppställningen genom att skilja åt kandidatnumreringen vid val som förrättas samtidigt. Regeringen har också gjort den bedömningen att den föreslagna ändringen leder till att väljarnas vilja syns bättre i valresultatet, eftersom ett kandidatnummer som av misstag antecknats på röstsedeln för fel val inte kan gynna en kandidat som har samma kandidatnummer i det andra valet.

(3) Grundlagsutskottet anser det vara nödvändigt och ändamålsenligt att bestämmelser om numreringen av kandidaterna vid val som förrättas samtidigt finns i lag. Utskottet föreslår att lagförslaget godkänns med de ändringar som anges nedan.

(4) Enligt lagförslagets ordalydelse kan justitieministeriet bestämma om numreringen av kandidaterna. Utifrån propositionen och annan utredning verkar det dock klart att avsikten är att justitieministeriet alltid ska bestämma om numreringen på det avsedda sättet i samband med val som förrättas samtidigt, trots att ordalydelsen anger att bestämmelsen tillämpas utifrån ministeriets prövning. Grundlagsutskottet anser det nödvändigt att ordalydelsen ändras så att den motsvarar detta syfte.

(5) Grundlagsutskottet anser dessutom att det i ett sådant regleringssammanhang som vallagen är nödvändigt att bestämmelserna i lag är exakta. Därför föreslår utskottet att det ska framgå direkt av lagtexten att numreringarna är åtskilda. Det är dock inte ändamålsenligt att i lagen ange med vilket nummer numreringen börjar, utan det skulle avgöras av justitieministeriet.

(6) Propositionen tangerar också frågan om färgen på röstsedeln vid välfärdsområdesval. Om det samtidigt med ett ordinarie val förrättas något annat val, ska justitieministeriet enligt 51 § 3 mom. i vallagen bestämma färgen på den röstsedel som används i detta andra val. Bestämmelsen tillämpas också när kommunalval och välfärdsområdesval ordnas samtidigt och det föreslås inte att den ändras nu.

(7) Syftet med de olika färgerna på röstsedlarna vid val som förrättas samtidigt är å ena sidan att göra det lättare för väljaren att uppfatta att det är fråga om röstsedlar för olika val och å andra sidan att göra rösträkningen snabbare. Grundlagsutskottet noterar att det i 140 § i vallagen, som gäller presidentval, föreskrivs att röstsedeln vid det andra valet ska ha en annan färg än vid det första valet. Utskottet anser att det bör övervägas om det nu också bör föreskrivas mer exakt om färgen på röstsedlarna vid val som förrättas samtidigt än vad som föreskrivs i 51 §.

DETALJMOTIVERING

41 §. Uppgörande av sammanställning av kandidatlistor. I 2 mom. föreslås en ändring som framgår närmare av övervägandena ovan.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottets förslag till beslut:

> *Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 180/2024 rd med ändringar.* ***(Utskottets ändringsförslag)***

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av 41 § i vallagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vallagen (714/1998) 41 § 2 mom., sådant det lyder i lag 496/2013, som följer:

41 §

Uppgörande av sammanställning av kandidatlistor

— —

Kandidatlistorna för de partier som inte hör till något valförbund och för de partier som har bildat valförbund samt de gemensamma listorna och kandidatlistorna för de valmansföreningar som inte hör till någon gemensam lista placeras i ordningsföljd enligt 37 § 2 och 3 mom. så att först kommer partiernas kandidatlistor grupperade från vänster till höger, sedan de gemensamma listorna grupperade på motsvarande sätt och till sist under varandra i alfabetisk ordning kandidatlistorna för de valmansföreningar som inte hör till en gemensam lista. Kandidaterna tilldelas nummer i enlighet med denna ordningsföljd, med 2 som första nummer. Vid val som förrättas samtidigt ~~kan justitieministeriet bestämma att~~börjar numreringen av kandidaterna i det andra valet ~~börjar~~ med ett nummer som slutar med ~~talet~~siffran 2 på så sätt att kandidaterna i ~~valet~~valen inte har samma nummer. Vid val som förrättas samtidigt bestämmer justitieministeriet om numreringen i det andra valet.

— —

———

Denna lag träder i kraft den 20 .

———

Betänkande GrUB 3/2024 rd

Helsingfors 5.12.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
vice ordförande Vilhelm Junnila saf
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Atte Kaleva saml
medlem Teemu Keskisarja saf
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Onni Rostila saf
medlem Ville Skinnari sd
medlem Paula Werning sd
ersättare Maaret Castrén saml
ersättare Ville Valkonen saml.

Sekreterare var

utskottsråd Liisa Vanhala.